

KORKU EDEBİYATIMIZIN İLK KALEMİ: KENAN HULUSİ KORAY

Mehmet Berk Yaltırık

- Edebiyatımızda “korku” 2000’lerden önce, 1920’lerde ve 1930’larda şöyle bir varlık gösterip sessizliğe bürünmüştür. Türk edebiyatı tarihinde bu türde eserlerin 2000’ler dışında en yoğun olarak yayımlandığı dönem 1930’lardır. Bunda korkunun pek girilmeyen bir alan oluşu ve bazı sinema eserlerinin (*Dracula*, *Frankenstein* vs.) etkisi olduğu, bu tür kültür ürünleriyle daha haşır neşir olmaya başlamaları etkilidir belki.

Türk Korku Edebiyatında Arkası Gelmeyen Bir Hareketlilik

Hüseyin Rahmi Gürpınar’ın, *Gulyabani* (1913) ve *Cadı* (1913) gibi korku olmayan eserlerindeki korkulu tasvirlerle, telif ve çeviri polisiye eserlerle, tefrikalarla haşır neşir olan edebiyatımızda, çok zayıf da olsa 1920’lere doğru bir kıpırdanma görürüz. Selim Nüzhet Gerçek, Claude Farrere’nin *La Maison des Hommes Vivants* adlı 1911 tarihli romanını, Ahmet Kâmil takma adıyla 1910’ların İstanbul’una uyarladığı *Canvermezler Tekkesi* adlı bir roman kaleme alır ki bu adaptasyon roman bilinen ilk korku eserimizdir. Önce *İleri* gazetesinde 15 Eylül-30 Ekim 1921 tarihleri arasında 37 sayılık tefrika olarak yayımlanmış, sonra da 1922’de kitap olarak basılmıştır (Merve Köken’in gayretiyle bu roman 2020’de günümüz Türkçesine aktarıldı). Birkaç yıllık bir suskunluğun ardından bahsettiğim kıpırdanma baş gösterir. Ali Rıza Seyfi’nin 1928’de, Bram Stoker’ın ünlü eseri *Dracula*’yı *Kazıklı Voyvoda* adıyla 1920’lerin İstanbul’una uyarladığı romanı neşredilir. Hüseyin Rahmi Gürpınar, epey ürkütücü tasvirlerle yer verdiği *Mezarından Kalkan Şehit*’in (1929) ardından, 1932’de gazete tefrikası olarak *Ölüler Yaşıyorlar mı?* adlı tek ve son doğaüstü temaya sahip tefrikasını yazar.

Sadece onlar mı? Suat Derviş, 1929-1933 yılları arasında *Ne bir Ses Ne Bir Nefes* (1923, roman), *...Hikâyesi* (1929, öykü), *Bakışlar* (1929, öykü), *Mumya* (1929, öykü) ve *Onları Ben Öldürdüm* (1933, roman) adlı eserleriyle korku türünün edebiyatımızdaki öncüleri arasında yer almıştır. Keza Nezihe Muhiddin de *Benliğim Benimdir!* (1929) ve *İstanbul'da Bir Landru* (1934) adlarıyla gotik türde eserler vermiştir. Peyami Safa, "Server Bedi" müstear ismiyle *Selma ve Gölgesi* adlı korku-gizem olarak başlayıp psikolojik gerilim türüne uzanan bir tefrikayı 1938-1939 arasında *Cumhuriyet* gazetesinde yazmıştır. Kaan Güler vesilesiyle sosyal medyada denk geldiğim, Halit Fahri Ozansoy'un 1937'de *Son Posta* gazetesinde yazdığı "Korku ve Dehşet Edebiyatı" başlıklı yazısında, bu edebiyat türünden bahseder okurlarına. O dönemde çok güçlü karşılık bulamasa da epey konuşulduğunu, ticari amaçlarla da olsa istisnai denemelerde bulunduğu görülmektedir.

Kenan Hulusi Koray ve Öykülerinde Cirit Atan Dehşetler

Bu dönemde bir isim vardır ki yeri eserleri ve tavrıyla hayli müstesnadır. Türk edebiyatında tüm "müphemliği" ve "meşumluğuyla" doğrudan "gotik" türde (bahsettiğim kavramlar bu türün temel taşı sayılırlar) öyküler yazan, korku edimini açıkça görebileceğimiz ilk kalem Kenan Hulusi Koray'dır. Onu bu yönüyle, ağırlıklı olarak 1930'larda kaleme aldığı, muhtelif neşriyatta çıkmış öyküleriyle "korku edebiyatımızın ilk kalemi" olarak nitelendirmek kabildir. Maalesef onun bu yönü son on yıllarda ancak fark edilebilmiştir. Okullarda da edebiyat derslerimizde Yedi Meşalecilerin içerisindeki tek nesir (düz yazı) yazarı olduğu bilgisi dışında kendisine pek yer verildiğini hatırlamıyorum.

EDEBİYAT

Korku ve dehşet edebiyatı

* * *

Dehşet edebiyatının en çlgün âşıkları hâlis korkak yaratılışlardır. İhtimal farkında bile olmadan gayri şuurlarında bilmem kaç dereceye kadar yükselmiş olarak taşdıkları o karanlık duyguya ancak bu nevi eserlerle gıda verebilirler.

Yazan: Halid Fahrî Ozansoy

Bilmem hangi kitabda okumuştun..?

Müellif aşağı yukarı diyordu ki:

— Tarihin bizim için müspet olarak başladığı ilk devirlerden bugüne kadar geçen asırlar zarfında insan ruhu hemen hemen hiç değişmemiştir. O kadar ki, en uzak hırfelerden tutun da en eski mukaddes kitablara varıncıya kadar, hepsinde, fazilet diye tanınan şeylerin sonraki asırlarda da öyle tanındığını ve fenalıkların da ona göre tayin edildiğini görürüz. Cinayet her zaman ve her yerde fena, başkasının malına göz dikmek her zaman alçaklık ve fitne, yalanla beraber, ekseriya bir küçüklüktür. Neden? Çünkü insan yapısı - bütün fizyolojik teşekküllerle - tarihin seyrini takip edebildiğimiz asırlardanberi nasıl değişmişse insan ruhu da aynı suretle esassından büyük bir istihaleye uğramamıştır. Bunun içindir ki en geri devirlere aid en eski vesikalarda hemen hemen bugünün ahlâki hükümlerini bulabiliriz. Meselâ Yunan trajedisinde, Yunan mitolojisindeki efsaneye uygun olarak, bir katil mücrimin peşinden koşan Fırilere, yılan saçlı ve alev dilli azab perilerine rastlarız. Nasıl ki bugün de katilin peşini kovalayan bir kuvvet vardır: ona da adalet öiyoruz.

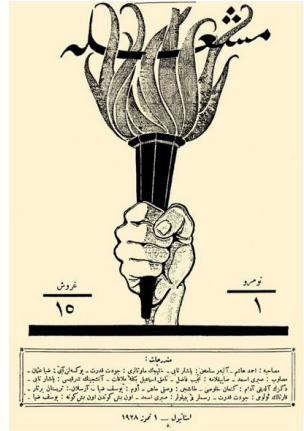
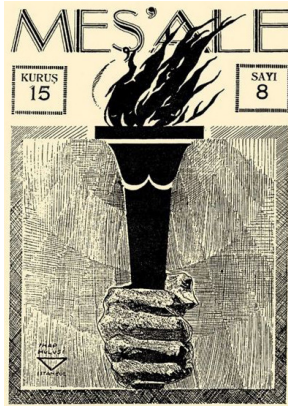

İstanbul'da 1906'da başlayan yaşamı, Çarşamba İlkokulundan, Mercan Ortaokulundan ve İstanbul Erkek Lisesinden geçiyor. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesindeki mezuniyetinin ardından 1928'de Türk Tarih Encümeninin kütüphanesinde memurluk yapıyor. İlk öyküleri 1928 yılında *Servet-i Fünun* dergisinde çıkıyor. Bu dergi vesilesi ile tanıştığı altı arkadaşıyla yine 1928'de önce *Yedi Meşale* adlı ortak bir kitap ve *Meşale* dergisini çıkarıyorlar ki buna nispetle “Yedi Meşaleciler” olarak edebiyat tarihimize geçiyorlar. Kenan Hulusi yazı işleri müdürlüğü yaptığı *Vakit* gazetesi haricinde, *Resimli Uyanış*, *Milliyet*, *İkdam*, *Muhit*, *Mektep*, *Varlık*, *Yeni Gün*, *Hayat*, *Bütün*, *Yeni Mecmua*, *Tan*, *Yıldız* adlı devrin gaze-

te ve dergilerinde muhtelif yazıları ve öyküleri yayımlanıyor. Askerlik yaptığı Adapazarı'nda tifüs sebebiyle 1943 yılında vefat ettiğinde, otuz yedi yıllık ömrünün hasılası eserlerini geride bırakıyor: *Bahar Hikâyeleri* (1938), *Son Öpüş* (1938), *Bir Otelde Yedi Kişi* (1940), *RBK Pansiyonu* (1942), *Bir Yudum Su* (1944) adlı öykü kitapları ile *Osmanoflar* (1938) romanı.

Kenan Hulusi, “Bir Garip Adam” adlı öyküsünde psikolojik korkuyu ve doğayı bir araya getiriyor, ağaçlardan korkan bir adamı anlatıyor. “Kavaklıköz Hanı'nda Bir Vaka”da ise Beyşehir ile Konya arasında, yolların ıssızında tekinsiz bir hanı hikâye ediyor. “Tuhaf Bir Ölüm”de hastanın birine vücudunda bir leke olarak musallat olan ölüyü, “Gece Kuşu”nda bir muhtarın kızının ölümünün tuhaf bir yarasanın ölümüyle bağlantısını işliyor. “Kemiksiz Kadın”da acayip bir beden (yahut iskelet) ve ruhun hikâyesini, “Doktor Popen'in Karısı”nda garip iki ölüm vakasının tesadüf etmesini, “Köyde Cinayet”te vuku bulmasından önce görülen bir ölümü, “Ömer Besi'nin Başı”nda bir eşkiya takibinin korkunç neticesini, “Belki Bir İllüzyon”da esrarengiz Yörük kızının peşinde yabanda tuhaf olaylar yaşayan

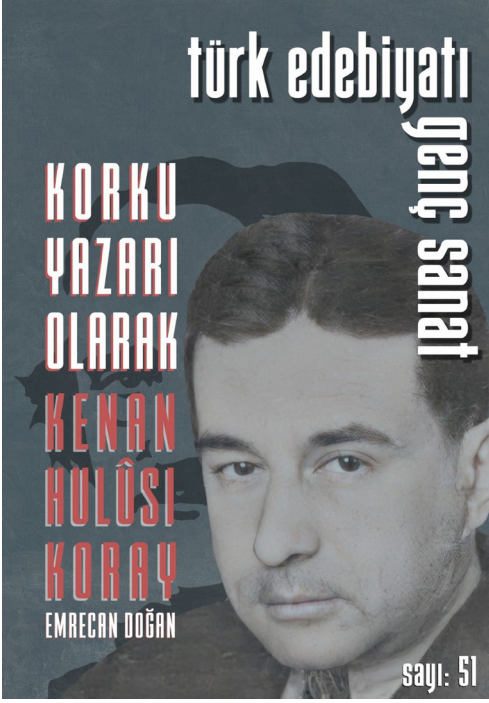

bir postacıyı anlatıyor. “Kemahlı Değirmenci”de tuhaf bir gaddardan alınan intikamı katilin ağzından aktarır. “Bir Tutam Saç”ta ve “Bir Mezarcının Hayaleti”nde hayaletler cirit atar, “Bir Cinayetin Hikâyesi”nde meşum bir cinayeti okuruz sahne sahne. “Bir Kölenin İntikamı”nda sonu hazin biten tarihi ve kanlı bir aşk hikâyesini işler, “Dirilen Mumya”da bin yılların ardından dolaşmayı sürdüren ölümler görünür, “Denizin Aldığı Adam” tekinsiz bir deniz kızı hikâyesidir, “Sazlık”ta karşılık bulamayan ölümcül bir sevdadır anlatılan (1975’te Metin Erksan tarafından aynı isimle senaryolaştırılarak filme de aktarılır bu öykü), “Bir Yarasa Bir Kıza Aşık Oldu” ise “Gece Kuşu” hikâyesindeki yarasanın hikâyesinden daha tuhaf, gotik tarafı epey ağır basan bir öyküdür.

Kıymeti Çok Geç Anlaşılmış Bir İlk Kalem

Kenan Hulusi Koray’ın değeri epeyce geç fark edilmiştir. Bu fark edilişin edebiyatımızda fantastik, bilim kurgu ve fantastik türlerdeki internet sitelerinden başlayıp basılı edebiyata tesir eden 2000’lerdeki yükselişe aynı döneme denk gelmesi tesadüf değildir. Türk edebiyatının, kendi zengin folklor malzemesinin ve bereketli düş gücünün revaç bulduğu arayışlar çerçevesinde, daha önceden bu türlerde yazılmış istisnai eserler de yeniden popülerlik kazanmıştır. Onun hayatını konu alan yazılar ve bölüm arası bahisler 2000’lere doğru artış gösterir, âdeta yeniden keşfedilmiştir korku edebiyatımızın bu ilk, müstesna yazarı.

Behçet Necatigil’in 1999’da Yapıkkredi Yayınlarından çıkan *Düzyazılar*’ının birinci cildinde “Kenan Hulûsi ve ‘Hikâyeler’i” başlıklı yazısı yer almaktadır. Ömer Faruk Toprak’ın yazdığı “Kenan Hulusi” portresi, 1999’de Kültür Bakanlığı Yayınlarından çıkan ve Füzûzan Toprak tarafından hazırlanan *Ömer Faruk Toprak’ın Kaleminden Portreler* adlı çalışma çerçevesinde neşredilmiştir. Koray’ın Doğan Kitaptan 2004’te yeni baskısı yapılan *Yaz ve Aşk Hikâyeleri* adlı eserinin içinde İnci Enginün tarafından kaleme alınmış bir sunuş yazısı da yer almaktadır. A. Ömer Türkeş, 20 Haziran 2003’te *Radikal*’de çıkan “Korku’da Yeni Bir Damar” başlıklı yazısında Koray’ın öykülerinden bahseder. Kaya Özkarakalar da 2005’te L&M Yayınlarından çıkan *Gotik* adlı eserinin “Türkiye’de Gotik” adlı bölümünde Koray’ın öykülerine de değinir. Varlık Yayınlarından 2006’da çıkan *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*’nde Behçet Necatigil’den “Kenan Hulûsi” maddesi yer alır. 2007’de Hamide Aliyazıcıoğlu tarafından Marmara Üniversitesinde “Kenan Hulusi Koray’ın Edebî Kişiliği ve Hikâyelerinin İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezi yazılmıştır. Fatma Sezer tarafından 2012’de Selçuk Üniversitesinde “Kenan Hulusi Koray’ın Muhit Dergisindeki Nesir Yazıları” başlıklı yüksek lisans tezi yazılmıştır. M. Kayahan Özgül 2013’te Kurgan Edebiyattan çıkan Koray’ın *Beşer Dakikalık Hikâyeler* adlı öykü kitabı için “Bir Dostum ve Bir Posthume: Kenan Hulûsi” başlıklı sunuşu yazmıştır.

Millî Folklor dergisinin 2013'te çıkan 97'inci sayısında Firdevs Canbaz Yumuşak, "Kenan Hulusi Koray'ın Korkutan Öyküleri" başlıklı makaleyi yazmıştır. 2019'da *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*'nde Serhat Demirel tarafından "Kenan Hulusi Koray" maddesi yazılmıştır. Onur Akbaş, Eskişehir Osmangazi Üniversitesinde 2020'de "Kenan Hulusi Koray'ın Hayatı ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme" başlıklı doktora tezini yazmıştır. 2021'de İthaki Yayınlarından çıkan *Bir Yarasa Bir Kıza Âşık Oldu* adlı öykü kitabında Serdar Soydan'ın "Kenan Hulusi Koray'ın Tekinsiz Düşleri" başlıklı sunuş yazısı yer alır. *Türk Edebiyatı Genç Sanat* e-dergisinin 51. sayısında Emrecan Doğan'ın yazdığı "Korku Yazarı Olarak Kenan Hulusi Koray" incelemesi derginin kapak konusudur. Yine Emrecan Do-

ğan'ın "Kenan Hulusi'nin Dirilen Mumyası" başlıklı makalesi 2022'de *Eleştiri ve Kültürel (EK) Dergi*'nin "Karanlığın Cazibesi: Gotik" başlıklı dosya seçkisinde yayımlanmıştır. 2022'de *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*'nin 8'inci sayısında Caner Solak'ın yazdığı "Todorov'un Fantastik Kuramı Işığında Kenan Hulusi Koray'ın Hikayeciliği" başlıklı makalesi yer almıştır.